

*Лисенко І.В., к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Чернігівського національного технологічного
університету*

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОБЛЕМНИХ РЕГІОНІВ НА ОСНОВІ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ

В останній час зростаюча кількість наукових досліджень, що стосуються інтеграційних процесів у реальному секторі економіки, вказує на те, що географічна близькість підприємств відповідних видів діяльності надає більше можливостей для підвищення рівня продуктивності та інноваційного розвитку проблемних регіонів.

У сучасних умовах господарювання, коли зростає диференціація у соціально-економічному розвитку регіонів, особливо актуальним постає питання модернізації продуктивних сил проблемних регіонів на основі кластеризації. Ці питання можна вирішити шляхом створення інтегрованих об'єднань, що в свою чергу допоможе на базі консолідації зусиль та спільних можливостей впроваджувати інновації, а саме – інвестувати значні обсяги матеріальних, фінансових та трудових ресурсів у розвиток нової техніки та прогресивних технологій.

Об'єднання підприємств у формі кластерів базується на територіальній локалізації підприємств певної галузі, що характеризуються спільністю діяльності і взаємодоповнюють одне одного. Крім того, встановлена залежність між наявністю кластерів і рівнем життя населення: чим вище рівень кластеризації регіону, тим вище рівень життя населення. З переходом до кластеризації істотно підвищується роль регіональних і місцевих органів влади, що пов'язано із значним впливом традицій, історичних і культурних властивостей регіонального середовища. Це визначає можливості впливу регіональної влади і активізацію інтеграційних процесів в економіці на мезорівні. Функціонування кластерів визначає основні інструменти механізму розвитку проблемних регіонів, який забезпечує ефективне перетворення

наявних ресурсів і повне використання потенціалу території з метою створення принципово нових видів високорентабельної продукції та послуг.

В основі створення кластерів знаходиться група підприємств, об'єднаних за територіальним і галузевим принципами, діяльність яких координується науково-дослідною установою та підтримується місцевою владою.

При реалізації такого підходу модернізація продуктивних сил на основі кластеризації виступає як пріоритетний напрямок стратегії розвитку проблемних регіонів. Вона повинна сприяти формуванню кластерних структур як основних форм ефективно самоорганізованих формувань для підвищення економічної стабільності проблемних регіонів в умовах конкуренції (рис. 1).

Рис. 1. Напрямки підвищення конкурентоспроможності проблемних регіонів на основі кластеризації

Для модернізації продуктивних сил на основі кластерів необхідно проаналізувати виробничу структуру регіону, його проблеми та перспективи розвитку, підприємства, рівень конкуренції. Кластери утворюють базову організаційно-економічну одиницю територіального (регіонального) характеру:

мають спільний ринок, можуть створювати нові види продукції та послуг, виготовляти продукцію з високою часткою доданої вартості, сприяти зростанню ділової активності, підвищувати темпи зростання і рівень заробітної плати. Взагалі кластери завдяки особливостям взаємодії підприємств у їх межах сприяють проникненню нових ідей, інформації і стимулюванню впровадження інновацій [1-4].

Позитивні сторони діяльності кластерного утворення регіональних господарських систем (РГС) доводять їх можливості протистояти загрозам зовнішнього середовища (рис. 2.).

Рис. 2. Позитивні сторони діяльності кластерного утворення РГС

Доведено, що регіони, які в минулому були проблемними, після створення на їх території кластерів, вийшли на передові позиції в своєму розвитку за економічними показниками. Саме ці регіони починають визначати конкурентоспроможність регіональної економіки за рахунок розвитку тих галузей господарства, для яких існують певні переваги.

Кластерний підхід може створити у регіоні більш сприятливий підприємницький клімат, який допомагатиме розвиватися існуючим фірмам та залучати нові у регіон. Для України, особливо в умовах зростання глобалізаційних процесів та конкуренції, питання швидкого створення та сприяння ефективному розвитку кластерних об'єднань набувають особливої актуальності та мають безумовну перспективу, особливо в умовах змін, що відбуваються у світовій економіці, коли на перший план виходить володіння якісно новим видом ресурсів, а саме – інформацією, інноваціями та інтелектом.

В останнє десятиріччя кластери та регіональна політика, що заснована на них, слугують найбільш успішним інструментом економічного розвитку регіонів. Кластерні ініціативи, що підтримують форми кооперації між підприємствами, державним сектором та інституціями (університетами, дослідницькими центрами), є рушійними силами економічного зростання та збільшення зайнятості населення у багатьох регіонах світу.

Застосування кластерного підходу сприятиме відродженню вітчизняного виробництва, підвищенню ефективності інноваційно-інвестиційного розвитку регіонів, досягненню високого рівня економічного зростання та конкурентоспроможності [5-8].

Для регіонів України кластеризація має стати одним із шляхів розбудови та розвитку економіки, налагодження взаємозв'язків з іншими державами, залучення інвестицій у господарський комплекс, модернізації продуктивних сил проблемних регіонів та виведення їх на шлях сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Ільчук В.П. Кластеризація як фактор підвищення конкурентоспроможності економіки регіону / В.П. Ільчук, І.В. Лисенко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету: зб. наук. пр. – Чернігів: ЧДТУ, 2009. – № 38. С. 37-44.
2. Ільчук В.П. Кластерна стратегія економіки регіону: монографія / В.П. Ільчук, І.О. Хоменко, І.В. Лисенко. – Чернігів: Черніг. держ. технол. ун-т, 2013. – 367 с.
3. Лисенко І.В. Еволюція наукової думки у галузі модернізації продуктивних сил проблемних регіонів. / І.В. Лисенко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету: зб. наук. пр. – Чернігів: ЧДТУ, 2013. – № 1 (64). С. 171-176.
4. Лисенко І.В. Економічна сутність поняття «проблемний регіон» / І.В. Лисенко // «Ключові въпроси в съвременната наука – 2013». Економика. Регионалната економика: зб. наук. пр. – Болгарія, м. Софія, : «Бял ГРАД-БГ» ООД – 2013. – 96 с. Том 10. – С. 6-9.
5. Лисенко І.В. Забезпечення економічної безпеки регіонів на засадах кластеризації / І.В. Лисенко // Міжнародна науково-практична конференція «Фінансова євроінтеграційна політика України: теорія, практика, перспективи»

(12 березня 2015 року) / Національний університет «Києво-Могилянська академія».

6. Лисенко І.В. Модернізація продуктивних сил як визначальний чинник розвитку проблемних регіонів / І.В. Лисенко // «Актуальні проблеми розвитку галузевої економіки та логістики»: матер. IV міжнарод. наук.-практ. конференції 2-3 квітня 2015 р., м. Харків / ред. кол. О.В. Посилкіна, О.В. Літвінова, Я.Г. Онищенко. – Х.: Вид-во НФаУ, 2015. – С. 94-96.

7. Ilchuk V., Lysenko I. Effectiveness evaluation of clusters' functioning / Ilchuk V., Lysenko I. // Visnyk of Chernihiv State Technological University. Series „Economics”: scientific collection / Chernihiv National Technological University. – Chernihiv: Chernihiv National Technological University, 2014. – № 4 (76). – p. 79-88.

8. Iryna Lysenko, Serhii Stepenko. Energy Saving Technologies as a Prerequisite of Economic Security of Ukraine / 19th International Student Conference on Electrical Engineering POSTER 2015, Prague May 14, M_091-1-M_091-5, Czech Technical University in Prague.